

Михай Петер

[О ПОЭЗИИ ЭНДРЕ АДИ]

Поэтику Ади определяли не просто импульсивные инстинктивные стремления. Еще будучи публицистом, обнаруживался его широкий интерес к проблемам своего социального и идеологического окружения: он ждал свободу не только своего народа, но и жизни восточноевропейских.

Egy perc: a Nyár meg sem hőkölt belé
S Párisból az Ősz kacagva szaladt.
Itt járt, s hogy itt járt, én tudom csupán
Nyögő lombok alatt.

...Лето очнулось. И в этот же миг
Осень, смеясь, из Парижа бежала.
Все это понял лишь я, да листва
Чуть задрожала.

Леонид Мартынов (Ади 1981: 71)

SEM UTÓDJA, SEM BOLDOG ŐSE...

Я – НЕ ПРАЩУР И НЕ ПОТОМОК...

Sem utódja, sem boldog őse,
Sem rokona, sem ismerőse
Nem vagyok senkinek,
Nem vagyok senkinek.

Я – не пращур и не потомок,
Я – не родич и не знакомый:
Ни для кого никто,
Ни для кого никто.

Vagyok, mint minden ember: fenség,
Észak-fok, titok, idegenség,
Lidérces, messze fény,
Lidérces, messze fény.

Всем чужой, хоть и схожий со всеми,
Я – величество, тайна, север,
Неуловимый свет,
Неуловимый свет.

De, jaj, nem tudok így maradni,
Szeretném magam megmutatni,
Hogy látva lássanak,
Hogy látva lássanak.

Мне себя бы переиначить –
Стать таким, чтобы каждый зрячий
Сразу узрел меня,
Сразу узрел меня.

Ezért minden: önkínzás, ének:
Szeretném, hogyha szeretnének,
S lennék valakié,
Lennék valakié.

Все терзанья мои, все гимны –
Для того, чтобы стать любимым,
Чьим-то, хоть чьим-то стать,
Чьим-то, хоть чьим-то стать.

Натэлла Горская (Ади 1981: 138)

A TISZA-PARTON

Jöttem a Gangesz partjairól,
Hol álmodoztam déli verőn,
A szívem egy nagy harangvirág
S finom remegések: az erőm.

Gémeskút, malom alja, fokos,
Sivatag, lárma, durva kezek,
Vad csókok, bambák, álom-bakók,
A Tisza-parton mit keresek?

EGY ÓCSKA KONFLISBAN

Királyném, kigyúltak a lángok,
Aranyos hintónk, íme, száll,
Ma a nép közé vegyülünk el,
Te a királyné s én a király.
[...]
Királyném, bocsásd le a fátylad:
Ma este kegyosztók leszünk.
(Döcög, döcög az ócska konflis
És mi sápadtan reszketünk.)

MAGYAR JAKOBINUS DALA

[...]
Ezer zsibbadt vágyból mért nem lesz
Végül egy erős akarat?
Hiszen magyar, oláh, szláv bánat
Mindigre egy bánat marad.
[...]
Mikor fogunk már összefogni?

НА БЕРЕГУ ТИСЫ

Я пришел с берегов Ганга,
Там мечтал под солнцем полудня.
Сердце мое – цветок-колокольчик,
Голос мой – его трепет чудный.

Степь, ветряки, тягло да колодцы,
Свары, скрип журавля натужный,
Грубые лапы, шальные объятия,
Торба под щеку... Чего мне тут нужно?..

Олег Россиянов (Ади 2004: 6)

В СТАРОЙ ПРОЛЕТКЕ

Королева, огни сверкают,
Веселится народ кругом,
Я – король и ты – королева,
Мы в карете летим вдвоем.
[...]
О, вуаль откинь, королева,
Чтобы видеть тебя ясней.
(Тряско-тряско стучит пролетка,
И – вдвоем – мы трясемся в ней.)

Олег Чухонцев (Ади 1981: 49–50)

ПЕСНЬ ВЕНГЕРСКОГО ЯКОБИНЦА

[...]
Пора желаньям нашим спящим
Стать волей твердой, словно сталь,
Печаль славян, румын и венгров
Всегда единая печаль.
[...]
Когда же мы объединимся,

Mikor mondunk már egy nagyot,
Mi, elnyomottak, összetörtek,
Magyarok és nem-magyarok?
[...]
Bús koldusok Magyarországa,
Ma se hitünk, se kenyérünk.
Holnap már minden a mienk lesz,
Hogyha akarunk, ha merünk.

Чтоб величавый дать ответ?
Мы, угнетенные, больные,
Кто мы – венгерцы или нет?
[...]
О Венгрия, край скорбных нищих,
Нет веры в нем, нет хлеба в нем.
Но ты, Грядущее, за нами,
Когда решимся и дерзнем!

Леонид Мартынов

Основной тон этого стихотворения – отчаянно, страстный выпад против господствующих порядков, выраженных в виде лжевопросительных предложений. Однако пришел конец стремлениям равноправия народов: пришла первая мировая война...

Источники

Ади Эндре. *Избранное*. Сост. и вступ. статья Иштвана Кирая. Будапешт: «Корвина», 1981.

Ади Эндре. *Снова и снова коня. Стихи*. Перевод с венг. Олега Россиянова, Москва: Комментариум, 2004.

Ady Endre. Szöveggyűjtemény. Gépeskönyv, ELTE–BTK, MITI.

<https://magyar-irodalom.elte.hu/sulinet/igyjo/setup/portrek/ady/aeszoveg.htm> (utolsó letöltés: 2024. 04. 10.)

Péter Mihály

A KÖLTŐ LÍRAI ÖNREFLEXIÓJÁNAK ELLENTMONDÁSOSÁGA

A lírai költészetben a költői Én és a Világ (a Természet) kapcsolata ellentmondásos; ennek a többnyire sikertelen feloldása az egyes lírikusok világfelfogásának jellemző mozzanata. Tyutsev 1836-ban kelt őszi versében (*Тени сизые смесились...*) olvassuk az őszi esték hangulatáról: „Всё во мне, и я во всем...” (Szabó Lőrinc mesterkélt fordításában: „Minden Én most, Én a Minden”). A költő az alkonyi homálytól várja „a lét és az érzés szenderében a semmi jó ízét”. E sejtelmesen borongó soroknak sajátos előzményeként foghatjuk fel Ady Endre büszke és egyben gyötrelmes önreflexióját, amely egyfelől a költő abszolút magányát, csak igen távoli megközelíthetőségét („lidérces messzi fény”) idézi fel, másfelől a kétségbeesett vágyat, hogy kitörjön nyomasztó magányából. Ennek az ellentmondásos önreflexiónak ad hangot *A lírikus epilógja* című versében Babits a rá jellemző klasszicizáló stíluselemekkel, köznyelvi kifejezésekkel („maradok magam számára börtön”) és a szellemesen érzékletes hasonlattal („vak dióként dióban zárva lenni”).

És végül érdemes szemügyre venni Kosztolányi 1912-ből keltezett versét (*Gyűlölöm magamat*), amelyben csak a klasszicizáló szonettforma fűzi egybe az indulatosan sorjázó felkiáltásokat, költői kérdéseket és a hasonlatot a börtönében eszelősen viselkedő rabbal („Mindig csak Én!”).

Források

Ady Endre összes versei. Budapest: Athenaeum, 1906.

Galgóczy Árpád: *Furcsa szerelem. XVIII., XIX., XX. századi orosz líra.* Békéscsaba: Tevan, 1997. 92.

Orosz költők antológiája. Szerk. Szőke Katalin és Zöldhelyi Zsuzsa. Budapest: Magyar Könyvklub, 2001. 150, 158.

Тютчев Ф. И. *Полное собрание стихотворений.* (Большая серия.) Ленинград: «Советский писатель», 1957. 121, 141, 206.

Irodalom

Белинский В. Г. *Сочинения Александра Пушкина.* Москва: «Детская литература», 1960. 238–241.

Левый Иржи: *Искусство перевода.* Перевод с чешского Вл. Россельса. Москва: «Прогресс», 1974. 49.